

взаємодія між розвиненими та менш розвиненими країнами, що визначається постійною потребою в робочій силі та потоками біженців. Технологічні інновації впливають на всі аспекти міграції, від контролю на кордонах до сприяння дистанційній роботі та онлайн навчанню. Легальність та безпека міграції вимагають не тільки вдосконалення міграційних законів, але й розробки ефективних механізмів контролю та інтеграції. Враховуючи всі ці фактори, країни повинні працювати над розробкою компромісних стратегій міграційної політики, які б сприяли розвитку інтегрованих та справедливих суспільств у глобалізованому світі.

Дзюба Тетяна
Науковий керівник – канд. істор. наук Лапченко А.С.
Державний біотехнологічний університет

СРСР – НАЩАДОК РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ І ПРОФАНАЦІЯ ДЕМОКРАТІЇ

Якщо згадати, яким був СРСР, то на думку спадає лише одне – добре, що він розпався. Комуністи, будуючи суспільство загальної справедливості та безмежного щастя і добробуту, створили тоталітарного монстра. СРСР дивним чином поєднав усі найогидніші практики древнього світу та середньовіччя. Гноблення селян відтворювало історію кріпацтва, жорстока експлуатація робітників поєднувалася із відверто знущальними твердженнями про владу пролетаріату. Люди, які в інших суспільствах є провідниками суспільних перетворень та генераторами ідей – філософи, вчені, літератори, митці, були віднесені до «прошарку» між селянами та робітниками, їхніми думками нехтували, а багатьох з них фізично знищували, частіше за все – ні за що.

Радянський Союз від початку, у самій своїй назві, ніс інформацію про докорінну відмінність від решти цивілізації суспільного ладу, що будується. Влада рад мала на увазі профанацію представницької демократії, на початках – диктатуру найбільш неосвічених та люмпенізованих прошарків населення, з ляльководами з номенклатурними лаштунками.

Усе і усі, хто проявляв найменшу незгоду з більшовиками, винищувалися або запроторювалися до в'язниць і таборів. Побудова «щасливого майбутнього», утопічного комуністичного суспільства відбувалася у буквальному сенсі на кістках незгодних та тих, хто вважався владою розхідним матеріалом для великого соціального експерименту.

Попри загальні слова про рівність усіх народів та інтернаціоналізм, радянська влада проводила жорстку політику щодо відродження колишньої імперії, на чійх уламках вона постала у 1917 році. Колишня метрополія, під іншими гаслами, зайнялася тією самою справою, що і її попередниця – збиранням земель та спробою максимально придушити будь-який національний рух у своїх кордонах.

При розпаді Російської імперії деяким країнам та народам пощастило вирватися з задущливих обіймів Москви та створити свої власні держави. Фінляндія, Естонія, Латвія, Литва, Польща не тільки проголосили свою незалежність, алей зуміли відбитися від спроб залучити їх до побудови нової імперії. Україні, Білорусі, країнам Кавказу та Туркестану не поталанило, їхні армії були розбиті, уряди повалено, землі загарбано, а народи поневолено.

Радянський Союз був найбільшою країною світу – його площа становила 22 мільйони кілометрів квадратних. До його складу входило 15 держав, втім більшу частину своєї історії ця держава була надзвичайно централізованою. Офіційною мовою була російська, втім тут також говорили двомастами іншими мовами. У цій державі жило 289 мільйонів людей різних національностей.

Вважають, що розпад СРСР розпочався з приходом до влади Михайла Горбачова. Він розпочав низку реформу, що були спрямовані на демократизацію суспільства та покращення економіки. Однак були й інші особи, що відігравали важливі ролі в останні дні існування СРСР. Мітинг Народного Руху України на честь підняття синьо-жовтого прапора над Київською міською радою, 24 липня 1990 р.

Ще в грудні 1990 IV з'їзд народних депутатів СРСР ухвалив постанову «Про загальну концепцію нового Союзного договору і порядок його укладення», що передбачала перетворення СРСР на «добровільний рівноправний союз суверенних республік — демократичну федеративну державу». На підтримку цього плану збереження радянської імперії 17.03.1991 було проведено референдум з питання збереження СРСР як федерації рівноправних суверенних республік. Цей загальносоюзний референдум відбувся, але не уточнив змісту нового союзного договору і подальшої долі СРСР; кожна республіка проводила референдум на власний розсуд, а деякі навіть відмовились від нього. В Україні на референдум було винесено додаткове питання: «Чи Ви згодні з тим, щоб Україна була частиною Союзу Радянських Суверенних держав на основі Декларації про державну суверенність України?». На перше питання ствердно відповіли 70,5 % учасників референдуму в Україні, на друге — 80 %. Робота над текстом нового союзного договору виявила значні розходження між республіками. Верховна Рада УРСР прийняла рішення про відкладення розгляду договору на вересень.

23.04.1991 М. Горбачов провів у Ново-Огарьово (під м. Москвою) зустріч з керівниками дев'яти республік (РСФРР, України, Білорусі, Узбекистану, Казахстану, Азербайджану, Киргизстану, Таджикистану, Туркменістану), яка стала спробою спільного пошуку компромісної формули нового Союзного Договору.

Наприкінці липня М. Горбачов заявив про завершення роботи над проектом союзного договору. Проект залишав фактично недоторканою монополізацію центром найважливіших повноважень і понадцентралізацію прийняття рішень з основних питань державного, господарського і соціально-культурного будівництва.

Церемонію попереднього укладення Союзного Договору було призначено на 20.08.1991. Але й у такому вигляді договір являв собою загрозу для контрреформаторів, яких немало було в союзному керівництві. За цих обставин вони вирішили вдатися до державного перевороту. 19.08.1991 у м. Москві було проголошено усунення від влади М. Горбачова і перебирання вищої влади Державним комітетом з надзвичайного стану, до складу якого увійшли заступник Президента СРСР Г. Янаєв, голова КДБ В. Крючков, міністр оборони Д. Язов тощо. Офіційне керівництво України зайняло щодо путчистів вичікувальну позицію; опозиція однозначно висловила протидію проти них. Завдяки рішучій протидії путчистам з боку демократичних сил, перш за все, у центрі подій — м. Москві — заколот був придушений, а путчисти арештовані. Невдала спроба державного перевороту пришвидшила розпад СРСР.

Події серпня 1991 зумовили суттєві зміни в державному і суспільному житті країни, надзвичайно посиливши відцентрові тенденції в СРСР. За цих умов прийняття Верховною Радою України 24.08.1991 Акта проголошення незалежності України було цілком закономірним.

Чернетка Акту проголошення Незалежності України 24 серпня 1991 р.

Зважаючи на обставини, президія Верховної Ради за короткий час прийняла принципово важливі постанови: про департизацію державних органів, установ та організацій; про власність КПУ та КПРС на території України; про припинення діяльності КПУ. Ці рішення стали свідченням краху перебудови в СРСР, розвалу Радянського Союзу.

На референдум 01.12.1990 було винесено питання про підтвердження Акту проголошення незалежності України, на яке дали ствердну відповідь понад 90 % його учасників. Одночасно проходили вибори Президента України. Першим всенародно обраним Президентом України став Л. Кравчук, який отримав 61,6 % голосів виборців. Друге місце з 23,3 % голосів посів колишній політв'язень, голова НРУ В. Чорновіл, причому в західних областях він отримав переконливу перемогу.

07–08.12.1991 на нараді у Біловезькій Пущі керівники України, Російської Федерації та Республіки Білорусь уклали Угоду про створення Співдружності Незалежних Держав (СНД, див. Біловезька угода 1991). Цей документ був відкритий для підписання усіма республіками колишнього СРСР. 10.12.1991 Верховна Рада України прийняла постанову «Про ратифікацію Угоди про створення СНД» із застереженнями, які забезпечували незалежність України як суб'єкта міжнародного права. 21.12.1991 на зустрічі в м. Алма-Аті керівники Азербайджану, Білорусі, Вірменії, Казахстану, Киргизстану, Молдови, Росії, Таджикистану, Узбекистану й України підписали Декларацію про СНД. 25.12.1991 перший і останній президент СРСР М. Горбачов заявив про свою відставку. СРСР як суб'єкт міжнародного права і геополітичне утворення припинив існувати.